

Magyar Juhászat és Kecsketenyésztés

Az új KAP kialakításának előkészületei

A Bizottság és a DG AGRI a 2021-től bevezetendő új KAP kialakításán dolgozik. E munka állásáról a Civil Dialogue Group on Animal Products, Sheep Meat and Goat Meat and Beekeeping 2018. november 13-ai értekezlete keretében kaptunk tájékoztatást.

Szerkeszti
a szerkesztőbizottság
28. évfolyam
2019/1

A szerkesztőbizottság tagjai: **Dr. Jávor András**, egyetemi tanár, a Juh Termékτανács elnöke, **Bátor Árpád**, a Juh Termékτανács elnökhelyettese, **Dr. Kukovics Sándor**, a Juh Termékτανács ügyvezető igazgatója, **† Dr. Békési Gyula**, a Juh Termékτανács nyugalmazott ügyvezető igazgatója
Szerkesztette: **Avar László**

Az új KAP kialakításának előkészületei

A Bizottság és a DG AGRI a 2021-től bevezetendő új KAP kialakításán dolgozik. E munka állásáról a Civil Dialogue Group on Animal Products, Sheep Meat and Goat Meat and Beekeeping 2018. november 13-ai értekezlete keretében kaptunk tájékoztatást. A bemutatott adatok és információk meglehetősen vegyes érzelmet váltottak ki a résztvevőkből. Nemcsak azért, mert bizonyos dolgok megváltoznak, és mert az Egyesült Királyság kiválásával csökken az elérhető támogatási keret, hanem az úgynevezett „capping” bevezetésével, az elérhető források korlátozása következtében jelentősen átstrukturálódhat a juhágazat. De lassuk sorjában.

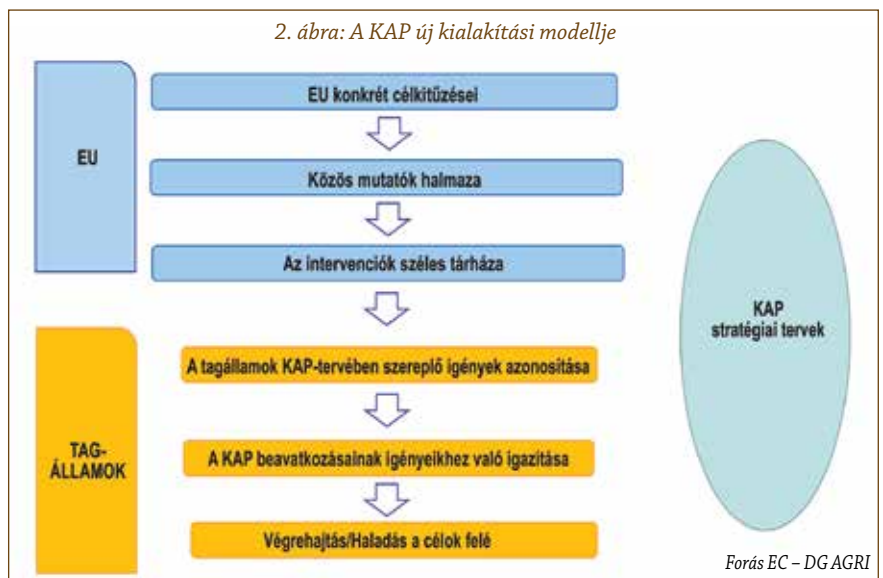
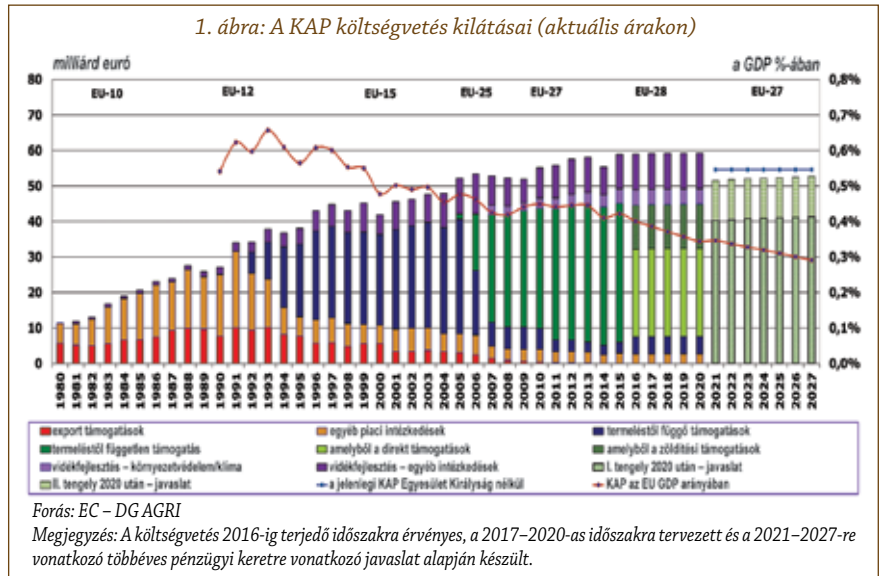
Amit a KAP értékeléséből tanulni lehetett

Az analízisek és a széleskörű konzultációk megerősítették a KAP eredményeit:

- javul az EU versenyképessége, ami a hozzáadott értékű agrárélelmiszerek nettó exportörévé tette a Közösséget,
  - pozitív hatást gyakorolt a munkahelyek számára, a növekedésre és a szegénység csökkenésére az EU vidéki régiókban,
  - relatív jövedelemstabilitás alakult ki a nagyon is változó farmbevételekben és a nyersanyagár-környezetben,
- Ugyanakkor az elemzések és a konzultációk számos hiányosságra is rávilágítottak:
- a növekedés ellenére az EU agrárgazdaságának környezetvédelmi teljesítményét jelentősen javítani kell,
  - a termelékenység növekedése jelentős munkaerő-kiáramlással járt, és kisebb mértékben a kutatás-fejlesztés-innovációba való befektetéssel,
  - a részvény, a biztonsági háló és a egyszerűsítés kérdései a KAP erőfeszítései ellenére továbbra is fennállnak.

A változó környezeti szélésebb környezetben, amelyben a KAP működik:

- a mezőgazdasági és alapanyagárakkal szemben támasztott elvárások megváltoztak a jelenlegi KAP 2013-as bevezetését követően,
- a világkereskedelmi környezet a többoldalú egyezményekről a kétoldalú és/vagy regionális megállapodásokra tért át,
- az új klímaváltozási, környezetvédelmi és

fenntarthatósági elkötelezettségek a párizsi megállapodásból (COP21) és a fenntartható fejlődési célokból származnak (SDG's).

A új KAP prioritásainak folyamatosságát a brexit utáni többéves pénzügyi keretben meg kell őrizni. Ez a költségek 5 százalékos csökkentését jelenti, de a hatékonyság és a teljesítmény növelésének többcélú megközelítést foglalja magába. A „K” (azaz a „közös”) jelző a KAP-ban hangsúlyos marad, ami a felelőségek jobb megosztását jelenti az EU és a tagállamok között. Jobb kapcsolatot kell kiépíteni a többi szakpolitikával (pl. környezetvédelem, klíma, kutatás, egészségügy),

ezzel kölcsönösen javítva egymás hatékonyságát.

Ezt a tervezett folyamatot foglalták össze az 1. ábrán, amely az utóbbi években megszokott magas támogatási színvonal csökkentését veti előre, az Egyesült Királyság nélküli KAP állását is hangsúlyozva. A KAP EU-s GDP-n belüli részesedésének csökkenése meglehetősen folyamatosan csökkenő tendenciát követ. Ezzel együtt az I. és a II. tengely összege és aránya nem változik a jelenlegi tervek szerint 2021-ben kezdődő költségvetési periódusban.

A teljesítményorientáltság fog az új KAP

középpontjában állni. Ezt a folyamatot ábrázolja a 2. ábra, amelyben EU-specifikus célok határozzák meg a közös mutatók halmazát, ami szélesebb körű intézkedéseket tesz lehetővé, illetve követel meg. A tagállamok szintjén ez azzal jár, hogy meghatározzák a tagállamok KAP-terven belüli szükségleteit, a KAP intézkedésekhez szabják az igényeiket, ami az elérendő célok megvalósításában ölt testet.

A KAP teljesítményét az EU-céltűzések elérését jelző mutatókkal lehet megbecsülni, aminek a következők az alapjai: bevétel, versenyképesség, élelmiszerlánc, környezet, kultúrtáj-megőrzés, generációváltás, vidéki régiók, valamint az élelmiszer és az egészség kapcsolata.

Az egyszerűsített KAP lényegi elemei

- a) Az egyszerűsítés az elképzelések szerint új lehetőségeket teremt, a kedvezményezetteknek és az adminisztrációnak egyaránt. Ennek keretében:
- az EU a politika eredményeire és a teljesítményre koncentrál;
  - az egyszerűsítés és az adminisztratív terhek csökkentése a cél, ami a stratégiai KAP-tervvel szembeni elvárásokból származik;
  - a tervek a helyi szükségletekhez igazodnak;
  - ez magába foglalja mindkét tengely egyszerűsítését;
  - a megfelelési keretrendszer többcélú fejlesztése, ami magába foglalja a környezet- és klímabarát gyakorlatot;

- a szabályok sokkal közelebb kerülnek a valósághoz;
  - az egyes kedvezményezetteket nem az Európai Bizottságnak kell ellenőriznie (vagy csak nagyon korlátozott mértékben);
  - olyan technológiákat vezetnek be, amelyek lehetővé teszik az adminisztráció gyorsabb, hatékonyabb teljesítését;
  - pártatlanul értékeli a támogatási kérelem benyújtásához igénybe vett mezőgazdasági tanácsadást és segítséget;
  - kevesebb EU-előírásnak kell megfelelni;
  - stabilitást ad a kormányzati struktúrának (kifizető ügynökség, tanúsító szervek);
  - egyszerűsíti a jelentéstételi követelményeket.
- b) Az új KAP támogatja a tudás alapú mezőgazdaság fejlesztését, közvetlenebbé teszi a tudás és a termelés kapcsolatát, ami elősegíti az intelligens mezőgazdaság használatát. A jövőbeni ismeretekre való felkészülés több kutatásra szánt forrást igényel annak érdekében, hogy azok használhatóak is legyenek. A tudásátadás és -csere a mainál sokkal inkább a meglévő rendszerek funkcionalitásának fejlesztésére támaszkodik.
- c) Az elképzelések szerinti új KAP az új technológiák használatát ösztönzi, amelyek sok idő és pénz megtakarítását teszik lehetővé:
- „területfelügyeleti rendszer” kifejlesztése a cél (például a mezőgazdasági tevékenységek rendszeres, éves távmegfigyelésén alapuló rendszer), amely helyettesítheti a klasszikus ellenőrzési módszereket;

- új elem egy geostatikus digitális alkalmazás bevezetése, amelybe integrálnák a GIS-technológiát, és ami ezután is a támogatási igények benyújtásának alapvető módszere lesz;
  - egy előszűrő applikáció bevezetésére is sor kerül, amely a lehető legfrissebb és legmegbízhatóbb információkat biztosítja a kérelmek feltöltése előtt (pl. a parcellaazonosítási rendszer adataiból).
- d) A fentiek mellett az új KAP kibővített farmtanácsadásra is lehetőséget ad:
- a kedvezményezettek jobb mezőgazdasági tanácsadáshoz férhetnek hozzá;
  - a farmtanácsadás magába foglalja a stratégiai KAP-terv összes követelményét, a feltételes követelményeket is;
  - új és kibővített elemek kerülnek be a farmtanácsadásba
    - o Vidékfejlesztési beavatkozások; finanszírozási eszközök és üzleti tervek (beleértve a KAP-tervek részleteit); tisztalevegő-irányelv; nemzeti kibocsátási felső határérték; állategészségügyi törvény; növény-egészségügyi törvény; antimikrobiális rezisztencia elleni gyakorlat; kockázatkezelés; innovációtámogatás (az Európai Innovációs Társasággal); digitális technológiafejlesztés.
- e) Az új KAP magas környezetvédelmi és éghajlati elvárásokat tartalmaz. Az EU célkitűzések széles körét fogalmazza meg, és elérhetővé tesz egy listát a levegő, a talaj és a biológiai sokszínűség megőrzéséhez

szükséges beavatkozásokról. A tagállami stratégiai tervekben meghatározzák az EU-célkitűzéseknek megfelelő akciókat, a tagállamok speciális igényeire alapozva. A gazdálkodók rendszereket igényelnek, és megfelelnek az EU és a tagállamok által meghatározott szigorú környezetvédelmi kritériumoknak.

f) Mindezek tükrében az új KAP zöld felépítménye (amely a farmtanácsadó szolgálatra, a tudásátadásra, az innovációra és a kooperációra épül) a jelenlegihez képest szintén módosul.

A jelenlegi rendszerben

- a gazdálkodók számára önkéntes:
  - o a klíma- és környezetvédelmi intézkedések a II. pillérben (agrár-környezetvédelmi és éghajlatvédelmi intézkedések, erdőgazdasági intézkedések, beruházási intézkedések)
- a gazdálkodók számára kötelező:
  - o a zöldítés (három részletes kötelezettség a növénytermesztés diverzifikációjára, az állandó gyepterületekre és az ökológiai fókuszterületekre vonatkozóan)
- a gazdálkodók számára kötelező:
  - o a kölcsönös megfeleltetés (klíma- és környezetvédelem, hét mezőgazdasági és környezeti állapotfenntartási kötelezettség/víz, talaj, szénkibocsátás, tájvédelem, a nitrátdirektíva és a Natura 2000-direktíva követelményei)

Az új rendszerben

- a gazdálkodók számára önkéntes:
    - o az ökorendszer az I. pillérben (agrár-környezet- és éghajlatvédelmi intézkedések, erdőgazdasági intézkedések, beruházási intézkedések)
  - a gazdálkodók számára kötelező:
    - o új, feltételeken alkalmazott (klíma- és környezetvédelem, az EU-minimumra épített 14 gyakorlat (klímaváltozás, víz, talaj, biológiai sokszínűség), valamint a nitrátdirektíva, vízkeretrendszer-direktíva és a Natura 2000-direktíva követelményei.
- g) A támogatások igazságosabb és hatékonyabb felosztása a tagállamok és a gazdálkodók között szintén az új KAP meghatározó része. A farmbevételek jelentős biztonsági hálóját képezik a közvetlen támogatások, amelyek leszakadtak a gazdaság többi részétől. A jövedelemtámogatások pontosabb célzásával javítható a belső konvergencia és az újraelosztó kifizetések rendszere. Az igazságosabb elosztás javítható a támogatás 60 ezer euró feletti részé-

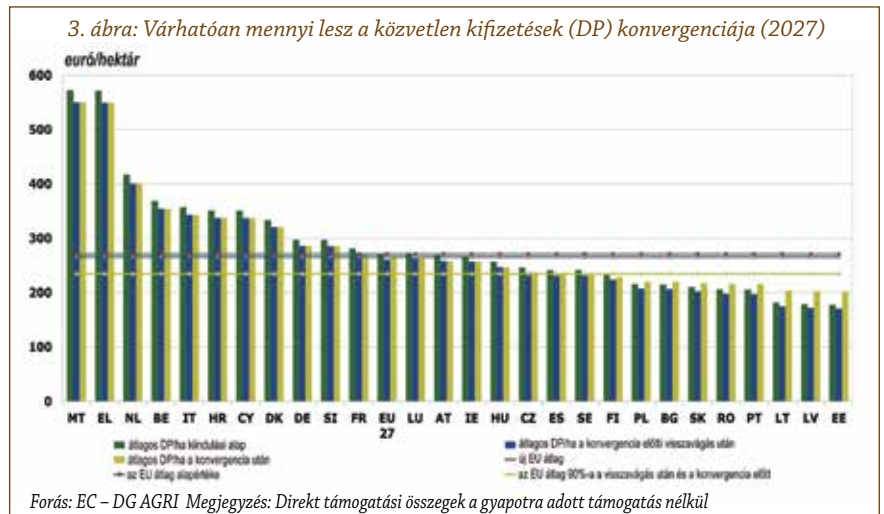
nek depresszív csökkentésével és a támogatás legnagyobb lehetséges összegének 100 ezer euróban való meghatározásával (capping)

h) A 3. ábrán lehet nyomon követni ennek a folyamatnak az egyes tagállamokra gyakorolt hatásának a változásait. A jelenlegi és az új EU-átlag között viszonylag kicsi a különbség, azonban az EU-átlag 90 százalékos szintje a visszavágás után, de a konvergencia előtt már lényegesen nagyobb csökkenést eredményez. Ez Magyarország számára érezhető csökkentést jelent majd.

i) Ágazati típusú beavatkozásokra sor kerülhet a programon belül, azonban ezek alapvetően önkéntesek (tagállami döntés), és a termelői szervezetek az ilyen programok elsődleges kedvezményezettjei.

Ezek 3–7 éves operatív programok lehetnek, amelyek a KAP-tervek pontjait kombinálva állíthatók össze, és a tagállamok igazolják azok meglétét és jogosságát.

Ezek lehetséges céljai: a termelés tervezése és kiigazítása, az ellátás koncentrációja, kutatás és fejlesztés, környezetvédelem, állatjólét-klíma, termékminőség.

Az összes közvetlen támogatás 60 ezer euró feletti összegének lépcsőzetes csökkentése és a támogatás felső határaként meghatározott 100 ezer eurós összeg (capping) jelentős változásokat hoz még akkor is, ha a fizetéseket és a munkaerőköltségeket figyelembe veszik ezek meghatározásában.

A tervek szerint a fentiekkel párhuzamosan kiegészítő újraelosztó támogatást vezetnek be a fenntarthatóság megőrzése érdekében.

Kiegészítő hektáronkénti támogatás kifizetésére kerül sor annak érdekében, hogy a nagyobb gazdaságoktól a kis és közepes gazdaságok felé irányítsák a támogatást.

A bevételi támogatások konvergenciájára kerül sor a tagállamokban: az átlagos összeg 75 százalékát meghaladó érték esetében nem lesznek támogatásra jogosultak a gazdálkodók (ezt várhatóan 2026-ban vezetnek be), és maximalizálják a jogosultság összegét, értékét.

A tagállamok konvergenciája érdekes megoldást hoz. Valamennyi olyan tagállam esetében, amelynél a közvetlen kifizetések nem érik el az EU-27 átlagának 90 százalékát, a jelenlegi szintjük és az átlag 90 százaléka közötti különbséget 6 év alatt a felére csökkentik.

A beavatkozások lehetséges típusai: beruházások, tanácsadó szolgáltatás és technikai segítség, tréning, szállítási és raktározási akció, promóció, közlemények, minőségi rendszerek, nyomon követés és tanúsítvány.

Krizismegelőző intézkedésekre is sor kerülhet: beruházások, befektetési alapok, közösségi tárolás, biztosítás, szerkezetátalakítás.

A fentiek forrása lehet társfinanszírozás 50 százalékos EU-s közösségi támogatással és 50 százalék privát szervezeti forrással. Ugyanakkor a közvetlen támogatási boríték legfeljebb 3 százaléka fordítható ilyen programokra.

A tisztelt olvasó megnyugtatóra jelezzük, hogy a fenti tervek még távolról sem véglegesek (pl. a capping esetében), és még nem dönt el, hogy mely támogatási címek forrásai tartoznak a capping hatálya. Jelenleg hatalmas viták zajlanak e megoldás körül, és sok a bizonytalanság, de a szellemet már kiengedték a palackból. Igaz, a végleges megoldás talán e költségvetési ciklus végére (2020) elkészül.

KUKOVICS SÁNDOR

A juhhústermelés és -kereskedelem alakulása az elmúlt években

A juhágazat létét alapvetően az általa előállított termékek mennyisége és eladhatósága határozza meg, bár a működés jövedelmezőségét nagy mértékben befolyásolja az elérhető támogatási források nagysága, valamint azok egy termelő anyajuhra vetített mértéke. Jelen vizsgálatunkban az ágazatban előállított főtermék (az élő vágóállat), valamint a ma még csak „kiegészítő” terméknek tekinthető juhhús piaci viszonyait elemezzük.

Az egyes ágazatok által előállított termékek (hús, gyapjú, tej, trágya) termelési érték változásának ismertetésével zárjuk mostani munkánkat, ezzel is felhívva a figyelmet arra, hogy bár a hús a meghatározó főtermék, de az ágazat elemzésében a társtermékekről sem szabad megfeledkezni.

A létszám, a termék-előállítás és a kereskedelem

Az ország kiskérődző-ágazatának helyzetét a létszám, a termék-előállítási és a kereskedelmi adatok határozzák meg. Különösen így van ez, ha a főtermék, azaz a fő bevételi forrás oldaláról közelítjük meg a kérdést – jelenleg, természetesen, anélkül, hogy az egy egyedre vetített konkrét bevételek nagyságával is foglalkoznánk. E vizsgálatunk alapját a KSH, az Agrárgazdasági Kutató Intézet, a Juh Terméktanács, valamint a Magyar Juh- és Kecsketenyésztő Szövetség adatai képezték. Munkánk a 2010 és 2019 közötti időszakra terjedt ki, azzal a megjegyzéssel, hogy a 2018-as adatok előzetesnek, míg a 2019-re vonatkozó adatok az előzőekre alapozott becslésnek tekintendők.

Vizsgálataink eredményeit az 1. táblázatban összegeztük.

A létszám

A kecske- és anyakecskelétszám a vizsgált, csaknem 10 éves periódus elejét követően visszaesett, de stabilizálódott.

Az összes juh számában kisebb éves hullámzás volt megfigyelhető, de az értéke folyamatosan meghaladta az 1 millió egyszáz egyedét. Ezzel szemben a termelő anyajuhlétszámban fokozatos csökkenésre került sor, amely folyamatot 2017-ben törte meg minimális emelkedés, és a létszám stabilizálódásában vetett reményünk tükröződik a 2018-ra és 2019-re vonatkozó adatokban. Reményeinknek némileg ellentmond, hogy a 2018. június 1-jei KSH-jelentés szerint az anyajuh-

1. táblázat: A magyar kiskérődző szektor főbb hústermelési jellemzőinek és fő piaci adatainak alakulása 2001–2018 (II. rész)

Megnevezés / évek	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 e*	2019 f*
Kecske létszám	75 000	80 000	88 000	73 000	70 000	72 000	78 000	79 000	79 000	79 000
Anyakecske és fedezetett nőivarú növendék létszáma	44 000	43 000	46 000	36 000	34 000	34 000	34 000	34 000	34 000	34 000
Juhlétszám	1 181 000	1 081 000	1 147 000	1 214 000	1 185 000	1 190 000	1 141 000	1 146 000	1 150 000	1 150 000
Anyajuh és fedezetett nőivarú növendék létszáma (12. hó)	969 000	866 000	890 000	874 000	855 000	849 000	801 000	820 000	820 000	820
Összes belső termelés (1000 tonna)*	9,609	9,551	9,581	9,637	9,347	9,232	9,009	9,900	10,140	10,140
Importált élő állat (1000 tonna)*	0,746	0,576	0,573	0,531	0,410	0,456	0,472	0,680	0,710	0,710
Exportált élő állat (1000 tonna)*	7,106	6,830	6,774	6,753	6,657	6,498	6,323	6,670	6,750	6,7500
Exportált élőállat (egyed)	707 286	636 954	605 436	580 567	583 423	569 657	555 506	573 300	585 000	585 000
Importált juhhús (1000 tonna)*	0,138	0,207	0,134	0,220	0,188	0,220	0,293	0,250	0,220	0,220
Exportált hús (1000 tonna)*	0,104	0,037	0,042	0,145	0,110	0,224	0,391	0,410	0,450	0,450
Belső fogyasztás (kg/fő/év)**	0,33	0,35	0,35	0,31	0,322	0,324	0,312	0,380	0,387	0,387
Lakosság (1000 fő)	9986	9958	9906	9877	9856	9830	9807	9780	9750	9735
Önellátottság (%)	293	275	276	298	294	290	294	264	262	262
Nehéz bárányok ára (13,1 kg vágott test felett) (100 kg vte)	490	570	554	520	507	505	470	497	505	505
Könnyű bárányok ára (=>13,0 kg vágott test) (100 kg vte)	555	640	631	585	590	587	554	555	585	585

vte = vágott test egyenérték; * vágott test egyenértékben; e* – becslült érték; f* – előrejelzés; **juh+kecskehús összesen

Forrás: Részletek Dr. Kukovics Sándor az „EU Forecast Group for Sheep Meat and Goat Meat”, (EU Juhhús és Kecsehús Előrejelző Munkabizottság) részére készített ágazati jelentésekből (2004–2018). A jelentések az Agrárgazdasági Kutatóintézet (Stummer Ildikó, Egri Edit) és a KSH (Tóth Péter) munkatársaival való együttműködésben (2006–2018 készültek, a Juh Terméktanács (2004–2018), a Magyar Juhtenyésztő Szövetség és a Magyar Kecsketenyésztők Szövetsége (2004–2008), a Magyar Juh- és Kecsketenyésztők Szövetsége (2010–2018), valamint a KSH és az Agrárgazdasági Kutatóintézet adatai alapján (2006–2018).

2. táblázat: Az összesített élőállat kiszállítás alakulása az elmúlt hat évben (Kukovics Sándor összegzése) (egyed)

Szállítás célja	Kiszállított állatok száma						Élőállat kiszállítások száma					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Élőjuh export alakulása a NÉBIH TRACES adatok alapján												
Tenyésztés	17 717	2424	1236	2019	8546	35 749	102	52	97	68	71	229
Hízalás (H)	332 868	284 171	23 012	48 981	57 057	92 564	1197	1063	76	151	185	295
Vágás (V)	223 932	316 972	574 508	558 017	587 299	516 509	516	888	2224	2037	2003	1789
Összesen	574 517	603 567	598 756	609 017	652 902	644 822	1815	2003	2397	2256	2258	2286
H+V	556 800	601 143	579 520	606 998	644 356	609 073						
Import (IH)*	46 069	33 655	36 985	38 679	43 413	45 000						
(H+V)-(IH)	510 731	567 488	542 535	568 319	600 943	564 073						
Élőkecske kiszállítások a NÉBIH TRACES adatok alapján												
Tenyésztés	2	51	10	0	90	41	1	6	2	0	10	5
Hízalás	1801	2797	30	153	0	0	21	37	1	3	0	0
Vágás	3029	2662	5717	3393	3368	3561	13	15	23	30	20	31
Összesen	4832	5510	5757	3546	3458	3602	35	58	26	33	29	36

*Forrás: KSH

létszám ez alá esett, és a tapasztalatok szerint az év végi zárólétszám csak kis mértékben tér el a félévi adatoktól. Ezzel együtt a 2018-as év – az előző évek gyakorlatától eltérően – különlegesnek tekinthető. De ezzel vizsgálatunk következő részében foglalkozunk.

A termék-előállítás és kivitel

Az ország juhhústermelése nagymértékben függ a belső termeléstől és az importált hízóállatok számától. Az élővágóállat- és hízó-alapanyag-import mennyisége (és létszáma) 2010 és 2014 között fokozatosan csökkent, majd 2015-től fokozatos emelkedésre került sor, ami remélhetőleg nem emelkedik tovább 2018-ban és 2019-ben.

Az importáltak száma csaknem 100 százalékban megjelenik az exportált állatok létszámában és összes súlyában. Nos, az exportált élő állatok számában és súlyában folyamatos csökkenést figyelhetünk meg a vizsgált időszakban 2010 és 2016 között. Érzékelhető emelkedés következett be a kivitelben a 2017. évben, amely tendencia a következő két évben – remélhetőleg – nem fordul csökkenésbe.

A húskereskedelem

Az ország juhhúsbehozatala kisebb hullámmal ugyan, de inkább stabilnak tekinthető a vizsgált időszakban, azonban az utolsó három évben elmaradt a várakozásoktól a juhhúsimport mennyisége.

A juhhúsexportunk 2011–2012-ben minimálisra zuhant, majd 2015-től fokozatosan emelkedni kezdett. 2018-ban várhatóan a 2014-es 110 tonnának a négyeszeresére emelkedik, és remélhetőleg nem esik vissza 2019-ben sem.

A belső fogyasztás

A belső fogyasztás meglehetősen alacsony szinten mozgott a vizsgált időszakban, jellemzően alig haladta meg a 0,3 kg/fő/év szintet. Az érték azonban némileg emelkedett 2017-ben, és várhatóan nem csökken 2018-ban és 2019-ben sem. Ebben emelkedésben szerepet játszhat az is, hogy csökkent a hazai népesség a vizsgált időszakban, jöllehet a belső fogyasztásba került juhhús összes mennyisége alig emelkedett.

Az ország önellátottsága

A juhágazat alapvetően az exportpiacok igényeinek kielégítésére állítja elő fő termékét, az élő vágóállatokat, és a belső fogyasztás (juhhús) mértéke alacsony. Ennek megfelelően az ország termelése messze meghaladja a hazai piac igényeit. Ennek következtében az arányát tekintve Írország mögött a második legnagyobb juhhúsexportőr Európában; igaz, a 290 százalék feletti szintről 2016-tól kezdve 260 százalékra csökkent az önellátottság színvonal.

Az árak

Tekintettel arra, hogy az ország alapvetően exportra termeli a fő termékének számító vágójuhot, nagyon is fontos az érte kapható bevétel nagysága. Korábbi munkánkban elemeztük és bemutattuk az általunk értékesített juhhús árának heti változásait, ezért most csak az éves átlagárak alakulására koncentráltunk.

A nehézbárányok aránya az exportban intenzíven emelkedett az utóbbi években, és 2018-as elemzésünk szerint elérte a 15 sz-

zalékot. Éves átlagárak jelentősen hullámott a vizsgált években: érzékelhetően visszaesett 2016-ban, de korrigált 2017-ben, és az enyhe emelkedés várhatóan nem fordul csökkenésbe 2018-ban és 2019-ben.

Manapság is a könnyűbárányok teszik ki a hazai export döntő hányadát. Éves átlagárak a magas 2011-es és 2012-es értéket követően (ami alapvetően az akkor megnövekedett török igény miatt következett be) jelentős mértékben visszaesett, és ez a folyamat, kisebb éves hullámmal, 2018-ig tartott. Az előzetes adatok alapján – főleg az év második felében bekövetkezett áruhiány miatt – érzékelhető emelkedésre került sor 2018-ban, és az ár várhatóan 2019-ben sem esik vissza.

Új eleme piaci értékelésünknek a vágógi- da-átlagár, amit ebben az összefoglaló táblázatban még nem is szerepeltettünk. Az utóbbi két év megfigyelése alapján értéke megközelíti a nehézbárányárát, és éves szinten elérte a 480€/100 kg-os, vágott-test-egyenértékben számított szintet. Ez a szint 2019-ben remélhetőleg nem változik.

Az élőállat-kivitel változása az elmúlt hat évben

A 2013 és 2018 közötti hat év alatt több változó történt az élőjuh- és élőkecske-kivitelben (2. táblázat). Az adatokat a Nébih TRACES jelentései alapján értékeltük. Előző, 2017-ben megjelent értékelésünk negyedéves bontásban jelentős különbségeket talált a kiszállításokban. Az egyik az, hogy bár folyamatos volt az élő vágójuhok (főleg bárányok) kiszállítása, de a hagyománynak megfelelően mégis abban a negyedévben érték el a legmagasabb

értéket, amelyikbe a húsvét esett. A másik megfigyelésünk az volt, hogy a legnagyobb, dominánsnak számító Olaszország eltérő arányban részesedett a kiszállításokból. Jóllehet mindig erre a piacra került kiszállításaink legalább háromnegyed része, de negyedévente eltérő mértékben. A negyedik megállapításunk az volt, hogy a vizsgált hat év alatt az olasz piac szerepe gyengült; jóllehet, messze domináns pozíciója nem került veszélybe.

Az adatok elemzése során a kiszállítások célja szerinti változások képezték megfigyeléseink második csoportját. A tenyésztési célra kiszállított állatok száma 2013-ban viszonylag jelentős volt, ami 2015-ra drasztikusam visszaesett, majd 2016-tól intenzíven emelkedni kezdett, és ezt 2018-ban ugrásszerű növekedés követte. Ennek két oka volt: részben növekedett a tenyészállatok iránti török kereslet, részben pedig egyre nagyobb számban hagytak fel juhtartóink a juhászattal, részben vagy teljesen.

Hizlalási céllal kiszállított állataink számának alakulását 2013-ban és 2014-ben a kéknyelv-betegség miatti területi zárlat jelentős mértékben befolyásolta. Az előző évben mintegy százezer egyeddel többet szállítottunk ki hizlalásra, mint vágásra. Ez az arány az utóbbi évben megfordult ugyan, de a hizlalásra kivitt juhok száma még mindig megközelítette a 300 ezer egyedet. A zárlat feloldásával, 2015-ben a töredékére esett vissza a hizlalásra exportált juhok száma, viszont az értékben fokozatos emelkedést figyelhettünk meg a következő években, olyannyira, hogy 2018-ban több mint 61 százalékkal nőtt ez az érték, és megközelítette a százazres nagyságrendet. Az intenzív emelkedés hátterében új kiszállítási célpiacok megjelenése áll, amelyeken a hizlalásra kivitt állatok számának növekedése jelentette a belépésünket.

Vágásra kivitt állataink száma a 2013-as és 2014-es egészségügyi zárlat elmúltával

több mint 55 százalékkal emelkedett 2015-ben. Úgy is mondhatnánk, hogy vissza állt az előző években megszokott rend, miszerint az előállított élő vágóállataink célzottan, közvetlenül kerültek külföldi vágóhidakra – döntő hányadban olasz vásárlók igényeinek kielégítése céljából. Az egyes évek közötti, természetesnek is tekinthető különbségek 2018-ban „borultak fel”, amikor is a vágási céllal kivitt állataink száma mintegy 70 ezer egyeddel esett vissza, ami részben a hizlalási, részben a tenyésztési célú kivitelben jelent meg.

A KSH nyilvántartásai szerint néhány tízezer élő vágóállatot a vizsgált évek mindegyikében importáltunk. Ez a szám 2013-ban még meghaladta a 40 ezer egyedet, majd a következő években mindig 30 ezer fölötti, de évről évre eltérő volt. Az előzetes adatok szerint az importált állatok száma 2017-ben ismét meghaladta a 40 ezer egyedet, sőt, 2018-ban valószínűleg tovább nőtt.

Az importált állatok alapvetően hizlalási célból kerültek be az országba, és meghatározóan közvetlen vágási céllal. Ez az évről évre megjelenő mennyiség, bár nem tekinthető túl nagy-nak, mégis azt jelenti, hogy ennyivel kisebb az ágazat hízó- és vágóalapanyag-kibocsátása.

Hizlalásra és vágásra kivitt bárányaink száma folyamatosan emelkedett a vizsgált években, amit csak a 2015-ös visszaesés tört meg. A 2018-as év azonban különlegesnek tekinthető a tenyésztési és a hizlalási célú kivitel ugrásszerű megemelkedése miatt. Ez azt jelentette, hogy a 60 ezer egyedet is meghaladó export célja módosult 2017-es adatokhoz képest. Ezzel együtt megállapíthattuk, hogy az ágazat vágóállat-termelése évi 560–600 ezer egyedre tehető, kisebb-nagyobb éves hullámmal.

Az éves kiszállítások száma növekedett a vizsgált időszak első két évében, de a következő négy évben – kisebb évenkénti hullámmal – 2200 felett stabilizálódott. A növe-

kedés a kisebb tételek számának emelkedése miatt következett be. Azonban 2018 ebben az esetben is különlegesnek bizonyult, mert a kiszállítások száma ugrásszerűen emelkedett a tenyésztési és a hizlalási célú export esetében.

A kecskeágazat aránya a kiskérődző-ágazatban a 10 százalékot sem éri el, és az ágazatban születő, a tenyésztéshez nem szükséges állataink exportpiaca meglehetősen korlátozott. Ennek megfelelően ebben az ágazatban a belső piac a meghatározó, és főleg a kecsketartók és velük közvetlen kapcsolatban lévők a vágóállatok fogyasztói.

A tenyésztési célból való kivitel meglehetősen korlátozott volt a vizsgált időszakban, csak az esetek felében érte el a néhány száz tíz egyedet. Az exportált vágóállatok száma is néhány ezer egyedre korlátozódott. A hizlalási és vágási célú kiszállítást itt is befolyásolta a 2013–2014-es egészségügyi zárlat, csak fordított sorrendben, mint a vágójuh esetében: a vágási célú kivitel 2014-ben esett vissza, és nőtt meg a hizlalásra exportált egyedek száma. A zárlat elmúltával minimálisra esett vissza a hizlalási célú kivitelünk, és 2015-ben a teljes kivitelünk is emelkedett. A következő években azonban a teljes kivitel arányában és számában is visszaesett, és éves szinten 3,5 ezer egyed körül állapodott meg.

A különböző céllal kiszállított kecskeszállítmányok száma – természetesen a létszámkülönbségből adódóan – a juh-kiszállításoknak a töredéke volt. A 2014-es év számított a csúcshoz, a többi évben annak a felét is alig haladta meg a kiszállítások száma.

Az olasz piac arányának változása

A hazai juh-hústermelés legfontosabb piaca Olaszország, amelynek részesedése 2013 és 2018 között (a Nébih TRACES-adatai szerint) fokozatosan csökkent. A kiszállított állatok számában ezalatt mintegy 18 százalékkal esett vissza az ország részesedése, míg más

3. táblázat: Az olasz piac aránya az összes évenkénti kiszállításokban (Kukovics Sándor összegzése)

Szállítás célja	Kiszállított állatok számának %-a						Élőállat kiszállítások számának %-a					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Élőjuh export alakulása a NÉBIH TRACES adatok alapján												
Olaszország	91,87	88,54	88,39	82,33	79,52	73,82	89,37	87,72	86,69	82,02	80,49	73,71
Egyéb	8,13	11,46	11,61	17,67	20,48	26,18	10,63	12,28	13,31	17,98	19,51	26,29
Élőkecske kiszállítások a NÉBIH TRACES adatok alapján												
Olaszország	96,56	28,68	99,31	95,69	97,40	87,06	85,71	39,66	88,46	90,91	67,24	85,56
Egyéb	3,44	71,32	0,69	4,31	2,60	12,94	14,29	60,34	11,54	9,09	32,76	14,44

4. táblázat: Az összes élőállat (2016–2017), valamint hús (2015, 2016, 2017) kiszállítás országokénti megoszlása NÉBIH TRACES, valamint KSH adatok alapján (Kukovics Sándor összegzése)

Élőállat kiszállítás				Juhhús kiszállítás					
2016		2017		2015 (224 228 kg)		2016 (398 736 kg)		2017 (412 073 kg)	
Ország	%	Ország	%	Ország	%	Ország	%	Ország	%
Olaszország	82,33	Olaszország	79,52	Ausztria	36,88	Románia	36,42	Ausztria	46,86
Libanon	5,44	Ausztria	2,95	Svájc	24,43	Ausztria	34,83	Románia	30,41
Ausztria	4,01	Horvátország	2,30	Románia	20,35	Svájc	18,92	Svájc	19,89
Horvátország	2,23	Libanon	2,04	Szlovénia	6,07	Németország	2,54	Japán	1,04
Románia	1,83	Franciaország	1,61	Szlovákia	4,82	Szlovénia	2,13	Szlovákia	0,89
Franciaország	1,58	Jordánia	1,55	Japán	3,85	Japán	1,79	Németország	0,37
Egyéb	2,54	Egyéb	10,02	Egyéb	3,57	Egyéb	1,64	Egyéb	1,43
BU, GE, SP, SK, TR		CZ, IZ, LY, RO, SP		BG, BU, CY, CZ, UK, FR, GR, NL, KH, PL, IT, RF, SP, SV		BG, BU, CZ, UK, FR, NL, PL, MD, RF, SK		RF, CR, IT, SL, PL, CZ	
Összesen	100,00		100,00		100,00		100,00		100,00

célszágok részesedése több mint háromszorosára emelkedett (3. táblázat). Érdekes módon a kiszállítások számának aránya hasonló trendet követett, bár ebben az esetben a többi ország részesedése alig több, mint a két és félszeresére emelkedett.

A vágógida-termelésünk legfőbb piaca is Olaszország, amely csak 2014-ben veszítette el vezető helyét – bár 2018-ban 87 százalékra emelkedett a részesedése. A kiszállítások számát tekintve hasonló változás következett be a részarányában.

Az élőállat- és a juhhúskiszállítás

Tekintettel arra, hogy az élő állatok kiszállítási célszágainak a száma és az oda vitt juhok száma 2016-ban kezdett emelkedni, a 2016-os és 2017-es kiviteli adatokat célszágoként külön is értékeltük (4. táblázat).

Érdekes módon, 2016-ban volt egy kiemelkedő második és harmadik helyezett célszág a listán Olaszország (82,33%) után, Libanon (5,44%) és Ausztria (4,01%). A következő három ország (Horvátország, Románia és Franciaország) részesedése 2,23–1,58 százalék között változott, és a többi öt országnak jutott a maradék 2,54 százalék.

Ezzel szemben 2017-ben tovább csökkent Olaszország dominanciája (79,52%), de a további öt ország részesedése 2,95 százalék és 1,55 százalékközötti értéket ért el, és nem volt kiemelkedő második és harmadik helyezett, jobban eloszlott a kivitel a célszágok között. A megmaradt valamivel több mint 10 százalékon hat ország osztozott.

Az elmúlt években (2015–2017, 2018-as adat csak 2019 nyarának elején lesz elérhető) érdekesen alakult a magyar juhhúskivitel (4. táblázat). Az exportált juhhús mennyiségének növekedésével párhuzamosan csökkent a célszágok száma, valamint jelentős mértékben átstrukturálódott azok részesedése.

Ausztria, Svájc és Románia játszotta a vezető szerepet 2015-ben, és Szlovákia, Szlovénia valamint Japán részesedése tekinthető még jelentősnek. További 14 országba került a teljes kivitel 3,57 százaléka.

2016-ban Románia átvette a vezető szerepet, és Ausztria és Svájc a második és harmadik helyre szorult a ranglétrán. Németország, Szlovénia és Japán játszott még jelentős szerepet a kiviteli célszágok között, de utóbbi részesedése a felére zsugorodott. Ezek mellett 10 ország osztozott a maradék 1,64 százalékon.

Ausztria visszavette vezető szerepét 2017-ben, és jelentősen elhúzott, a részesedése meghaladta a 46 százalékot. Románia részesedése az ötödével csökkent, ami a lista második helyét jelentette számára. Svájc viszonyt valamennyit a 2016-os veszteségből, és továbbra is a harmadik helyen volt a listán. Japán, Szlovákia és Németország volt a következő lépcsőfokokon, jócskán lemaradva. További hat ország osztozott a kivitel 1,43 százalékan.

Japán ilyen mértékű visszaesése azért érdekes, mert bár érzékelhetően csökkent az oda irányuló kivitel, de a többi országba kiszállított hús mennyiségének növekedése

a kiviteli arányt teljes egészében megváltoztatta.

A 2018-as kiszállítások célszágai

A kétnyelv-betegség miatti zárlat 2014-es feloldását követően, 2015-ben a töredékére esett a hizlalás céljából kiszállított állatok száma, de a rákövetkező években intenzíven emelkedett, amit újabb, ugrásszerű növekedés követett 2018-ban.

A Nébih 2018-as TRACES kiszállítási adatai olyan mértékben eltértek az előző évi adatoktól, hogy azt külön-külön, a kiszállítási célszágok és a kiszállítási indokok szerint is ajánlott megvizsgálni.

A török kereslet egyszer már jelentősen befolyásolta a hazai juhágazatot, 2011-ben, a bárányok iránti intenzív igénytel, amivel arra az évre stabilizálta a piaci árakat. A török kereslet 2018-ban a tenyészjuhok iránt emelkedett meg, olyannyira, hogy a teljes kivitel több mint 91 százalékát tette ki (5. táblázat). A többi célszág (Bulgáriát kivéve) inkább csak minimális hányaddal szerepelt a kiviteli térképén, bár összesen tíz országba kerültek hazai tenyészállatok.

A hizlalási célú kivitelben Izrael vezető szerepre (40,62%) tett szert 2018-ban, ami a 2017-ben megfigyelt néhány tizedszázalékos arányhoz képest hatalmas ugrásnak számít, és ezzel a hazai hizóbárányok jelentős piacává vált. Olaszország a második helyre szorult e rangsorban, és nem kis meglepetést jelent Horvátország harmadik helye. Összesen hat ország szerepelt a hizóbárány-kiviteli cél-

piacaink listáján (csökkenő sorrendben: IZ, IT, CR, AT, FR és GE), de az utolsó helyezett Németország részaránya az 1 százalékot sem (0,65%) érte el.

Vágási céllal kiszállított állatok 12 országba jutottak el, de Olaszország dominanciáját (78,15%) egyetlen ország sem veszélyeztette. Izrael ebben a második helyet (6,17%) foglalja el, majd sorban következik Németország (4,69%), Horvátország (4,06%), Líbia (2,69%), Ausztria (1,98%), és Libanon (1,49%). Franciaország részesedése az 1 százalékot sem érte el (0,79%), és a többi célország (Csehország, Dánia, az Orosz Föderáció és Románia) osztozott a maradék 2,09 százalékon.

Az ágazat kibocsátási értékei

Tekintettel arra, hogy a pár hete magunk mögött hagyott 2018 adatai csak jóval később lesznek elérhetők, és hogy az azt megelőző időszak adatai már csak elenyésző mértékben hatnak az utóbbi 5 év tendenciáira és a várható folyamatokra, ezért az ágazat termékkibocsátásának értékeit a 2013–2017 közötti évekre korlátozva értékeltük (6. táblázat).

A termelésiérték-adatokat folyó áron és összehasonlító áron elemezve minden évben jelentős eltéréseket figyelhetünk meg az egyes termékek tekintetében. Ezek a különbségek azonban semmilyen konzekvens eltérést nem mutattak a kétféle áron számolt termelési értékben.

Az élő állatok esetében mindkét árban lefelé mutató tendencia érvényesül. Jölle-

	2013	2014	2015	2016	2017
Bruttó termelési érték folyó áron számítva millió Ft-ban					
Összesen	14 945	15 486	15 106	15 479	13 783
élő állat	13 528	13 963	13 313	13 289	11 550
gyapjú (nyers)	684	806	1077	1315	1047
tej	338	320	344	261	348
trágya	395	397	372	614	838
Bruttó termelési érték összehasonlító áron számítva millió Ft-ban					
Összesen	16 004	15 043	14 916	15 288	14 537
élő állat	14 103	13 540	13 436	13 414	12 262
gyapjú (nyers)	1120	688	776	1060	1302
tej	347	327	329	327	286
trágya	434	488	375	487	687
Forrás: KSH, STADAT 4.1.23: Élőállatok és állati termékek termelése és felhasználása (2013–2017)					

het, a folyó áron számított értékek 2014 óta csökkennek, de 2017-ben még így is nagyot zuhantak. Ezzel szemben az összehasonlító áron végzett elemzés szerint a folyamatos és fokozatos értékvesztés már 2013-ban elkezdődött, ugyanakkor a 2017-ben megfigyelt visszaesés mintegy 600 millió forinttal kisebb volt, mint a másik esetben.

A gyapjú folyó áron számított termelési értékében a 2016-ig tartó fokozatos, és akár intenzívnek is tekinthető növekedést követően 2017-ben 20 százalékot meghaladó visszaesés következett be, ami kicsit összhangban van a gyapjúfelvásárlási árak változásával az

adott években. Összehasonlító áron számítva 2014-ben 40 százalékot is meghaladó értékvesztés következett be, amit a vizsgált időszak végéig egyenletes emelkedés követett.

A tej folyó áron számított termelési értékében 2016-ban bekövetkezett zuhanásszerű visszaesést sem az előállított tej mennyisége, sem pedig annak felvásárlási ára nem támasztotta alá, mint ahogyan a 2017-ben bekövetkezett, mintegy 30 százalékos emelkedést sem (l. „A kiskérődző szektor jelene és jövője – A Juh Terméktanács 25 éve tükrében” című kiadványt).

Az összehasonlító ár évek közötti nyhe ingadozása jobban követi a valóságot (tejmennyiség és felvásárlási ár), de a 22 százalékot meghaladó 2017-es termelésiérték-vesztést sem támasztják alá sem a mennyiségi, sem a felvásárlási adatok, jöllehet, érzékelhető volt a termelésiérték-csökkenés. Ez 2018-ban is folytatódott, bár erről még csak előzetes adatok állnak rendelkezésre.

A trágya termelési értékében mindkét számítási mód esetében tapasztalt nyhe hullámzás után jelentős növekedésre került sor 2016-ban, amit további ugrásszerű értéknövekedés követett 2017-ben. Tekintettel arra, hogy ilyen mértékű emelkedést az inkább csökkenő állománylétszámmal nem lehet alátámasztani, a trágya termelési értékének elszámoló árában bekövetkezett változás lehet a jelenség alapja.

KUKOVICS SÁNDOR,
TÓTH PÉTER,
STUMMER ILDIKÓ,
JÁVOR BENCE

A kiszállítás célja					
Tenyésztés (35 749 egyed)		Hizlalás (92 564 egyed)		Vágás (516 509 egyed)	
Ország	%	Ország	%	Ország	%
Törökország	91,66	Izrael	40,62	Olaszország	78,15
Bulgária	5,00	Olaszország	26,62	Izrael	6,17
Románia	2,41	Horvátország	15,60	Németország	4,69
Orosz Föderáció (RF)	0,55	Ausztria	11,31	Horvátország	4,06
Egyéb	0,48	Franciaország	5,20	Líbia	2,62
(AT, CZ, UK, CR, GE, SK)		Németország	0,65	Ausztria	1,98
				Libanon	1,43
				Franciaország	0,79
				Egyéb	2,09
				(CZ, DK, OF, RO)	
Összesen	100,00		100,00		100,00